

Aktuality z Evropské unie od Stálého zastoupení ČAK v Bruselu

(červen 2022)

Rada: digitalizace přeshraniční justiční spolupráce

Dne 9. června přijala Rada mandáty k jednání o návrhu týkajícím se elektronické výměny informací v případech terorismu a o návrhu na zřízení platformy pro spolupráci společných vyšetřovacích týmů.

Výměna informací v případech terorismu

Členské státy sdílejí s Eurojustem informace o případech souvisejících s terorismem. Tyto informace jsou poté zahrnuty do evropského justičního protiteroristického rejstříku, což je technicky zastaralý systém. Cílem návrhu je tyto nedostatky odstranit a umožnit Eurojustu hrát silnější a aktivnější úlohu při podpoře koordinace a spolupráce mezi vnitrostátními orgány, které vyšetřují a stíhají teroristické trestné činy. Podle navrhovaných pravidel budou muset členské státy poskytnout Eurojustu informace o všech trestních vyšetřováních týkajících se teroristických trestných činů, jakmile budou tyto případy postoupeny justičním orgánům. Návrh vytváří moderní digitální systém správy případů, který umožňuje Eurojustu lépe odhalovat vazby mezi nadnárodním vyšetřováním a stíháním v oblasti terorismu a aktivně informovat členské státy o zjištěných vazbách nebo vytváří bezpečný digitální komunikační kanál mezi členskými státy a Eurojustem.

Platforma pro spolupráci společných vyšetřovacích týmů

Společné vyšetřovací týmy jsou týmy vytvořené pro konkrétní trestní vyšetřování a na omezenou dobu. Zřizují je příslušné orgány dvou nebo více členských států, s případnou účastí dotčených třetích zemí, za účelem společného řízení přeshraničních vyšetřování. Navrhovaná platforma usnadní každodenní koordinaci a řízení společných vyšetřovacích týmů, zajistí výměnu a dočasné uchování operativních informací a důkazů a zaručí bezpečnou komunikaci a sledovatelnost důkazů. Platforma bude přístupná prostřednictvím zabezpečeného internetového připojení a bude zahrnovat centralizovaný informační systém a propojení mezi tímto systémem a příslušnými IT nástroji, které společné vyšetřovací týmy používají. Využívání platformy bude podporováno, ale zůstane dobrovolné.

Jednání s Evropským parlamentem o těchto návrzích budou zahájena, jakmile Parlament přijme svůj postoj.

Návrh nařízení o elektronické výměně informací v případech terorismu je k dispozici zde: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0757&from=CS>

Návrh nařízení, kterým se zřizuje platforma pro spolupráci na podporu fungování společných vyšetřovacích týmů je k dispozici zde: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52021PC0756>

Rada: operativní policejní spolupráce a výměna informací

Dne 10. června přijala Rada dva obecné přístupy a jedno doporučení s cílem zlepšit operativní policejní spolupráci a výměnu informací.

Nařízení Prüm II (obecný přístup)

Cílem nařízení Prüm je usnadnit automatickou výměnu údajů o DNA nebo údajů o registraci vozidel mezi donucovacími orgány za účelem prevence, odhalování a vyšetřování trestných činů. Nařízení donucovacím orgánům umožňuje vyhledávat ve vnitrostátních databázích ostatních členských států. Nové znění tuto výměnu rozšiřuje na další kategorie údajů, jako jsou snímky obličeje, policejní záznamy o podezřelých osobách a odsouzených pachatelích trestných činů a řidičské průkazy. Nařízení do průmského systému rovněž začleňuje Europol. Ten bude mít nyní možnost provádět vyhledávání a poskytovat přístup ke svým databázím, jež obsahují biometrické údaje ze třetích zemí.

Směrnice o výměně informací (obecný přístup)

Cílem této směrnice je upravit organizační a procedurální aspekty výměny informací mezi donucovacími orgány. Úloha Europolu jako centra EU pro informace týkající se trestné činnosti má být posílena. Členské státy budou mít k dispozici jednotné kontaktní místo pro výměnu informací s ostatními zeměmi EU, které bude v nepřetržitém provozu. V naléhavých případech by požadované informace měly být zpřístupněny do osmi hodin, jsou-li jednotnému kontaktnímu místu přístupné přímo, a do tří dnů, pokud je jednotné kontaktní místo může získat od veřejných orgánů nebo soukromých subjektů. U všech ostatních žádostí by informace měly být zpřístupněny do sedmi dnů. Europol by navíc měl být při všech výměnách informací uváděn v kopii, a to s výjimkou několika případů, jež jsou ve směrnici vymezeny.

Doporučení o operativní policejní spolupráci

Základními nástroji policejní spolupráce jsou přeshraniční pronásledování, přeshraniční sledování a společné hlídky a operace. Přijaté doporučení stanoví řadu norem pro operativní spolupráci mezi policisty, kteří působí v jiném členském státě nebo se účastní společných operací. Doporučení vymezuje zejména soubor zásad pro přeshraniční pronásledování a sledování, seznam trestných činů, u nichž by mělo být přeshraniční pronásledování a sledování povoleno, společnou odbornou přípravu a profesní rozvoj s cílem vytvořit evropskou policejní kulturu.

Návrh směrnice o výměně informací (obecný přístup) je k dispozici zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9502-2022-INIT/cs/pdf>

Návrh nařízení Prüm II (obecný přístup) je k dispozici zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9544-2022-INIT/x/pdf>

Doporučení Rady o operativní spolupráci v oblasti prosazování práva je k dispozici zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8720-2022-INIT/cs/pdf>

Komise zaslala Českým drahám a Österreichische Bundesbahnen prohlášení o námitkách kvůli údajnému kolektivnímu bojkotu

Dne 10. června informovala Komise České dráhy a Österreichische Bundesbahnen (dále jen „ÖBB“), o svém předběžném stanovisku, že porušily antimonopolní pravidla EU tím, že na trhu s použitými osobními železničními vagony uzavřely tajná ujednání s cílem narušit hospodářskou soutěž na trhu osobní železniční dopravy. V roce 2011 vstoupila na trh dálkové osobní železniční dopravy v Česku společnost RegioJet. Komise předběžně zjistila, že mezi lety 2012 a 2016 se ČD a ÖBB účastnily kolektivního bojkotu, jehož cílem bylo udržet si své postavení na trhu a bránit rozšíření společnosti RegioJet jak v Česku, tak na mezinárodní železniční trase mezi Prahou a Vídní. Ke kolektivnímu bojkotu dochází, když se skupina soutěžitelů dohodne na vyloučení skutečného nebo potenciálního konkurenta nebo na ztěžování jeho činností. Komise zejména zastává předběžný názor, že ČD a ÖBB se dohodly na ztížení přístupu společnosti RegioJet k použitým vozům ÖBB pro dálkovou osobní dopravu. Aby společnost RegioJet nemohla tyto vozy získat, koordinovaly České dráhy a ÖBB své kroky s cílem bojkotovat prodej použitých vozů ÖBB společnosti RegioJet. Pokud by byl předběžný názor Komise potvrzen, bylo by jednání ČD a ÖBB v rozporu s článkem 101 Smlouvy o fungování Evropské unie, který zakazuje protisoutěžní obchodní praktiky, jako je koluze.

Výroční zpráva Evropského institutu veřejné správy (EIPA)

Evropský institut veřejné správy (EIPA) zveřejnil svou výroční správu, ve které představuje své pobočky a aktivity. Aktivity v roce 2021 se zaměřovaly na ochranu dat nebo efektivní státní správu. Ve výroční zprávě EIPA se nachází statistiky počtu účastníků těchto aktivit a informace, z jakých členských států účastníci pochází. Dále výroční zpráva obsahuje seznam zveřejněných publikací Evropského institutu veřejné správy, mezi nimiž jsou například články o odpovědnosti ve spojení s umělou inteligencí nebo kniha ohledně společné evropské ochrany. Zmíněny jsou také semináře a vzdělávací aktivity organizované Evropským institutem veřejné správy se statistikami o účastnících. Institut dle zprávy poskytoval pomoc při budování veřejné správy v Bosně a Hercegovině, Kosovu, Černé Hoře, Severní Makedonii, Srbsku nebo Turecku. Vzdělávací aktivity se týkaly například alternativního řešení sporů nebo mechanismů řešení problémů souvisejících s pojištěním.

Výroční zpráva EIPA je k dispozici zde: https://www.eipa.eu/wp-content/uploads/2022/06/EIPA_Annual-Report-2021.pdf?utm_source=ddm.tools&utm_medium=email&utm_campaign=ddm.tools+c

Výroční zpráva CCBE

Rada evropských advokátních komor (CCBE) zveřejnila svou výroční zprávu pro rok 2021. Za zásadní krok vpřed pro právníckou profesi CCBE považuje podpis Memoranda o porozumění mezi CCBE a Radou Evropy ve Štrasburku dále pak zřízení výboru odborníků, který je pověřen vypracováním evropského právního nástroje o povolání advokáta. Po celý rok 2021 byla dle výroční zprávy věnována velká pozornost právnímu státu. CCBE ve zprávě představuje své názory ohledně pozice advokátní profese v rámci právního státu. Dále ve zprávě zmiňuje CCBE problematický návrh legislativního balíčku Komise v oblasti boje proti praní špinavých peněz, který dle CCBE v navrhované verzi ovlivňuje nezávislost advokacie a důvěrnost komunikace mezi advokátem a klientem. Nový pakt o Migraci a azylu dle zprávy dostatečně nezajišťuje přístup ke spravedlnosti a právní pomoci. Pozice advokátů není v návrhu dostatečně zakotvena. Konkrétněji se zpráva věnuje následujícím tématům: Memorandu o porozumění mezi CCBE a Radou Evropy, Evropské úmluvě o advokátní profesi, právnímu státu a důvěrnost komunikace mezi advokátem a klientem. V závěru zprávy jsou zmíněny realizované projekty v roce 2021 jako Umělá inteligence pro advokáty nebo E-codex.

Výroční zpráva je v angličtině k dispozici zde: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/Publications/EN_2021_annual-report.pdf

EP: vyzývá ke změně smluv EU

Dne 9. června přijal EP usnesení, v němž vyzývá Evropskou radu, aby souhlasila se zahájením procesu změny Smluv EU. Poslanci EP ve svém usnesení vyzývají k reformě hlasovacích postupů v Radě s cílem posílit akceschopnost Evropské unie, včetně přechodu od jednomyslného hlasování k hlasování kvalifikovanou většinou v oblastech, jako jsou například sankce. Dále pak k posílení postupu na ochranu základních hodnot EU a důsledků jejich porušení (článek 7 Smlouvy o EU a Listina základních práv). Poslanci EP chtějí dále reformovat legislativní proces tak aby EP měl právo navrhnout právní předpisy. Tato změna by dle EP měla posílit demokracii v EU a obnovit institucionální rovnováhu. Právo navrhnout právní předpisy na úrovni EU je vyhrazeno Evropské komisi. Rada a Parlament mají nepřímé právo iniciativy, neboť si mohou vyžádat legislativní návrh od Komise, která však není povinna jednat. Smlouvy přiznávají Parlamentu přímé právo iniciativy pouze ve specifických případech, např. pokud jde o pravidla týkající se jeho vlastního složení, evropských voleb a povinností poslanců.

Poslanci v souvislosti s navrhovaným přímým právem legislativního podnětu chtějí vyjednat novou interinstitucionální dohodu s Komisí a Radou, aby se předešlo patovým situacím, když Parlament využívá svého současného práva iniciativy v institucionálních otázkách. V usnesení uvádí, že Rada a Komise brání již tak „nedostatečným“ nepřímým legislativním právům Parlamentu a jeho omezenému

právu iniciativy. A to včetně nedostatku následných opatření ze strany Rady v návaznosti na aktivaci postupu podle článku 7 Smlouvy o EU.

Úplné znění usnesení je v češtině k dispozici zde: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0244_CS.pdf

Rada: závěry o právech dítěte

Dne 9. června přijala Rada závěry o Strategii Evropské unie pro práva dítěte se zaměřením na ochranu práv dětí v krizových nebo mimořádných situacích. Rada konstatovala, že v kontextu válečné agrese Ruska vůči Ukrajině je zapotřebí chránit děti, jež jsou vystaveny válečným konfliktům a jejich důsledkům, a to především před odvody do armády, před obchodováním s lidmi, nelegálním osvojováním, pohlavním vykořisťováním a před jejich odloučením od rodiny. Rada vyzývá členské státy, aby zlepšily ochranu dětí v mimořádných situacích, mimo jiné tím, že zavedou postupy přijímání, jimiž se zajistí ochranné ubytování uzpůsobené potřebám dětí; poskytnou pomoc dětem bez doprovodu, mimo jiné prostřednictvím urychleného jmenování poručníka či opatrovníka nebo vhodného zástupce; posílí politiky zaměřené na potírání obchodování s dětmi, vymezí strategie pro identifikaci obětí obchodování s lidmi a zvýší povědomí dětí a jejich rodin o rizicích vykořisťování; zajistí, aby během ozbrojených konfliktů nedocházelo k adopcím.

Závěry Rady o Strategii EU o právech dítěte jsou v češtině k dispozici zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10024-2022-INIT/cs/pdf>

FRA: Děti jako podezřelé nebo obviněné osoby v trestním řízení — procesní záruky

Dne 21. června zveřejnila Agentura EU pro základní práva (FRA) zprávu ohledně procesních záruk pro děti jako podezřelé nebo obviněné osoby v trestním řízení. Tato zpráva čerpá ze zkušeností odborníků a dětí s tím, jak je směrnice 2016/800 uplatňována v praxi. Zjištění mají sloužit jako podklad pro orgány a tvůrce politik pro získávání lepšího porozumění problémům v oblasti základních práv, s nimiž se setkáváme a nápravných opatřeních k jejich řešení. Zpráva zahrnuje kapitulu, která se zabývá procesními právy dětí a jejich právem na advokáta při obvinění nebo podezření v trestním řízení. Směrnice (EU) 2016/800 posiluje procesní práva dětí tím, že asistence je až na omezené výjimky povinná. Součástí zprávy je i kapitola, která shrnuje mezinárodní a evropské právní předpisy týkající se práv dětí na pomoc advokáta nebo příklady z praxe na národní úrovni. Dále jsou také zmíněny osvědčené postupy, které by státy měly dodržovat při prosazování práv dětí.

Plné znění zprávy je v angličtině k dispozici zde: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-children-procedural-safeguards_en.pdf

FRA: Výroční zpráva o základních právech 2022

Dne 8. června zveřejnila Agentura EU pro základní práva (FRA) výroční zprávu o základních právech 2022, která hodnotí hlavní vývoj v této oblasti v roce 2021 a identifikuje jak úspěchy, tak oblasti, na které je nutné se zaměřit. Součástí zprávy jsou také komentáře FRA k tomuto vývoji, včetně shrnutí důkazů podporujících tyto názory. Kapitola 9, která se zabývá přístupem ke spravedlnosti obsahuje dvě témata, a to práva obětí a nezávislost soudnictví z hlediska právního státu. EU v roce 2021 posílila práva obětí. Členské státy přijaly nová opatření k posílení obecných práv všech obětí trestných činů, a zejména žen jako obětí násilí na základě pohlaví. Prohloubily se však obavy týkající se dodržování právního státu, zejména nezávislosti soudnictví. V několika členských státech EU nedostatky přetrvávají. Mechanismus podmíněnosti rozpočtu EU vstoupil v platnost, postupně se tak rýsují opatření k postihu porušování zásad právního státu.

Výroční zpráva i komentáře FRA jsou dostupné zde: <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/fundamental-rights-report-2022>

Rada: mandát k nařízení týkající se azylu a migrace

Dne 22. června přijala Rada mandát k pro jednání o nařízení o Eurodacu a nařízení o prověřování. Nařízení o Eurodacu se týká databáze, která má pomoci členským státům lépe sledovat pohyb žadatelů o azyl a osob neoprávněně pobývajících v Evropské unii. Tato databáze obsahuje otisky prstů nelegálních migrantů a žadatelů o azyl, kteří byli zaregistrováni v členských státech EU a v přidružených zemích. Nařízení má umožnit lépe bojovat proti nelegálnímu pohybu a usnadnit navrácení osob s neoprávněným pobytem. Databáze na základě tohoto znění umožní monitorování žadatelů o azyl, a nikoli pouze žádostí, díky čemuž bude snazší identifikovat osoby podávající více žádostí. Obsahem databáze jsou nově i další biometrické údaje, jako je zobrazení obličeje. S ohledem na příliv osob prchajících před válkou na Ukrajině stanovilo nařízení Eurodac také povinnost registrace osob požívajících dočasnou ochranu.

Nařízení o prověřování pak má přispět k posílení kontrol osob na vnějších hranicích a k rychlému nasměrování prověřovaných osob k vhodným řízením. Ve znění, které bylo dnes schváleno, je stanoveno, že prověřování na vnějších hranicích se bude vztahovat na všechny osoby, které nesplňují podmínky pro vstup, včetně osob žádajících o mezinárodní ochranu. Jedná se o osoby zadržené v souvislosti s neoprávněným překročením vnější hranice pozemní, námořní nebo vzdušnou cestou. Dále jde o osoby zadržené na území EU, které se vyhnuly kontrolám na vnějších hranicích. Prověřování bude zahrnovat určení totožnosti a bezpečnostní kontroly, ale také zdravotní kontroly a kontroly zranitelnosti. Prověřování by mělo být zpravidla prováděno v blízkosti vnějších hranic nebo na jiných vyhrazených místech na území členských států, a to po dobu nejvýše pěti dnů, během níž by měly dotyčné osoby zůstat k dispozici vnitrostátním orgánům. V návaznosti na prověření budou všechny dotyčné osoby nasměrovány k příslušným orgánům. Kromě toho budou členské státy muset zavést nezávislý mechanismus pro sledování dodržování základních práv během prověřování.

Dohoda Rady a EP: směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti (CSRD)

Dne 21. června dosáhly EP a Rada předběžné politické dohody v otázce směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti. Tato směrnice zavádí podrobné požadavky na podávání zpráv a zajišťuje, aby velké společnosti měly povinnost zveřejňovat informace týkající se aspektů udržitelnosti, jako jsou environmentální, sociální a lidská práva nebo aspekty správy a řízení. Nová směrnice rovněž zavádí požadavek na ověřování zveřejňovaných informací o udržitelnosti a na jejich lepší dostupnost, neboť vyžaduje, aby byly uváděny v samostatném oddíle zprávy vedení podniku. Uniijními pravidly pro vykazování nefinančních informací se řídí všechny velké společnosti a všechny společnosti kótované na regulovaných trzích. Tyto podniky jsou rovněž odpovědné za zhodnocení informací na úrovni svých dceřiných podniků. Pravidla se vztahují i na kótované malé a střední podniky s přihlédnutím k jejich specifickým. Malé a střední podniky budou nicméně moci využít během přechodného období výjimky („opt-out“), což znamená, že se vůči nim nebude směrnice až do roku 2028 uplatňovat. Pokud jde o mimoevropské podniky, povinnost podávat zprávy o udržitelnosti se vztahuje na všechny společnosti, které v EU vytvářejí čistý obrat převyšující 150 milionů eur a které mají v EU alespoň jednu dceřinou společnost nebo pobočku. Zpráva musí být ověřena auditorem nebo akreditovaným nezávislým certifikačním subjektem. Aby bylo zajištěno, že podniky pravidla pro podávání zpráv dodržují, kontroluje soulad informací o udržitelnosti s certifikačními standardy Unie auditor nebo nezávislý certifikační subjekt. Evropským auditorem nebo auditorem ze třetí země musí být rovněž ověřeny zprávy mimoevropských společností. Dnes dosaženou předběžnou dohodu musí Rada i Evropský parlament ještě schválit.

Obecný přístup k návrhu směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti je v češtině k dispozici zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6292-2022-INIT/cs/pdf>

Nová vedoucí zastoupení Komise v ČR

Dne 22. června byla jmenována do funkce vedoucí zastoupení Komise v ČR Monika Ladmanová. V této funkci bude působit jako oficiální zástupkyně Evropské komise v Česku pod politickým vedením předsedkyně Ursuly von der Leyenové. Funkce se ujme 1. července 2022. Komise má zastoupení ve všech hlavních městech členských států EU. Zastoupení spolupracují se státní správou, zainteresovanými subjekty a občany a informují sdělovací prostředky a veřejnost o evropských tématech. Vedoucí zastoupení jsou jmenováni předsedkyní Evropské komise a jsou jejími politickými zástupci v členském státě, do něhož jsou vysláni.

OECD: 10 zásad v boji proti daňové kriminalitě

Dne 10. června přijala OECD nové Doporučení k deseti zásadám boje proti daňové kriminalitě. OECD v doporučení vymezuje pojem daňové kriminality jako jednání, které porušuje daňové zákony a může být vyšetřováno, stíháno a odsouzeno v rámci

trestního řízení. Další finanční trestné činy, jako je porušování celních a spotřebních daní, korupce, úplatkářství nebo praní špinavých peněz nejsou ve vymezení zahrnuty. OECD členským státům doporučuje, aby daňové delikty byly kriminalizovány a aby odborníci, kteří umožňují daňové trestné činy, byli trestně odpovědní. Dále uznává, že členské státy mají různé právní rámce pro prevenci a vymáhání daňových trestných činů, a proto bude provádění těchto zásad napříč členskými státy rozdílné.

Doporučení je v angličtině k dispozici zde:
<https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0469>

Rada: Postoj k novému orgánu EU pro boj proti praní peněz (AMLA)

Rada se dne 29. června dohodla na částečném postoji k návrhu ohledně nového Orgánu pro boj proti praní peněz (AMLA). Rada ve svém postoji doplňuje pravomoci orgánu, aby mohl přímo dohlížet na určité druhy úvěrových a finančních institucí, včetně poskytovatelů služeb souvisejících s kryptoaktivy, pokud jsou považovány za rizikové. Rovněž tento orgán pověřuje, aby vykonával dohled nad 40 skupinami a subjekty (alespoň v rámci prvního procesu výběru) a aby zajistil v rámci svého dohledu úplné pokrytí vnitřního trhu. V rámci řídicích struktur orgánu AMLA se rovněž přiděluje více pravomocí generální radě. Postoj Rady je částečný, protože se dosud nedohodla na tom, kde bude mít nový orgán sídlo.

Postoj Rady je v angličtině k dispozici zde:
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10507-2022-REV-1/en/pdf>

SDEU: jmenování sedmi soudců Tribunálu

Dne 29. června jmenovali zástupci vlád členských států sedm soudců Tribunálu. Soudci Tribunálu byli opětovně jmenováni pan Marc Jaeger a pan Dean Spielmann (Lucembursko); paní Mirela Stancuová a pan Ion Gâlea (Rumunsko). Pan Steven Verschuur (Nizozemsko) byl jmenován soudcem Tribunálu na první funkční období. Uvedená jmenování se vztahují na funkční období od 1. září 2022 do 31. srpna 2028. Jsou součástí částečné obměny složení Tribunálu, která probíhá v roce 2022 a týká se míst 26 soudců. Na období ode dne vstupu rozhodnutí o jmenování v platnost do dne 31. srpna 2022 byla jmenována soudkyně Tribunálu paní Beatrix Ricziová (Slovensko). Toto jmenování bylo provedeno v rámci volného pracovního místa, které bylo zahrnuto v částečné obměně Tribunálu z roku 2016. Pan Tihamér Tóth (Maďarsko) byl jmenován soudcem Tribunálu v důsledku úmrtí pana Barna Berkeho. Pan Tóth byl jmenován na zbývající část funkčního období pana Berkeho, tedy do 31. srpna 2022.

JUDIKATURA:

ESLP: Grosam proti České republice (stížnost č. 19750/13) ze dne 23. června 2022

Evropský soud pro lidská práva ve věci Grosam proti České republice shledal, že řízení proti stěžovateli, soudnímu exekutorovi, nebylo spravedlivé, jelikož zvláštní senát Nejvyššího správního soudu, který rozhoduje o kárných proviněních soudních exekutorů, nesplňoval požadavky nezávislosti a nestrannosti.

Nejvyšší správní soud uznal stěžovatele, soudního exekutora, v roce 2012 vinným z kárného provinění. Pokutu dostal za to, že sepsal exekutorský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti, jehož obsahem bylo uznání dluhu obchodní společnosti v částce přesahující 67 mil. Kč. Nebyl totiž schopen prokázat, že si ověřil, zda osoba uznávající dluh byla oprávněna k takovému jednání. Stěžovatel v řízení před ESLP namítal porušení svého práva na spravedlivý proces podle článku 6 Evropské úmluvy o lidských právech s tím, že Ústavní soud odmítl jím podanou ústavní stížnost, aniž se vypořádal s jeho argumenty. Dále namítal porušení řady záruk spravedlivého trestního procesu, včetně zásady presumpce nevinny a práva na odvolání v trestních věcech.

ESLP dal českému státu za pravdu v tom, že kárné řízení mělo občanskoprávní, a nikoli trestní povahu. Na tomto základě pak odmítl mnohé stížnostní námítky. Shledal však, že v rozporu s článkem 6 Úmluvy nebyl případ stěžovatele projednán nezávislým a nestranným soudem. Kárný senát Nejvyššího správního soudu byl totiž složen ze dvou soudců z povolání a čtyř přísedících (z toho byli dva soudní exekutoři, jeden advokát a jedna osoba vykonávající jiné právnické povolání). ESLP konkrétně vyjádřil pochybnosti stran transparentnosti a kritérií, podle nichž jsou potenciální přísedící zařazováni na seznamy, z nichž posléze předseda Nejvyššího správního soudu vybírá losem. Vedle toho někteří přísedící postrádají objektivní zdání nezávislosti a nestrannosti, protože jsou do určité míry materiálně a hierarchicky podřízeni ministru spravedlnosti coby kárnému žalobci. Přísedící z řad soudních exekutorů jsou navíc konkurenty kárně stíhaného exekutora. ESLP připomněl, že stát je na základě rozsudku povinen přijmout obecná opatření k nápravě, jejichž podoba je plně v rukou zákonodárce. Výslovně také zdůraznil, že z rozsudku nelze dovozovat povinnost státu obnovit všechna podobná řízení, v nichž bylo pravomocně rozhodnuto.

Rozsudek není konečný. Vláda může do tří měsíců požádat o postoupení věci velkému senátu. Takový postup se nabízí v případech, jako je tento, kdy bylo rozhodnutí přijato nejtěsnější většinou soudců a kdy je odůvodnění nesouhlasného stanoviska soudců zvláště přesvědčivé. Britský a švédský soudce, jakož i finská soudkyně, kteří byli členy senátu, upozornili na to, že rozsudek zcela popírá základní zásady fungování ESLP. Ten předně přezkoumával otázky, na které stěžovatel před českými soudy nikdy nepoukázal. Neučinil tak ani v řízení ve Štrasburku – ESLP se jimi zabýval z vlastní iniciativy, což mu nepřísluší. Konečně senát založil své závěry na abstraktním přezkumu vnitrostátní právní úpravy, třebaže to podle ustálené rozhodovací praxe není jeho úkolem.

Celé znění rozsudku v anglickém jazyce je k dispozici na těchto webových stránkách: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-217806>.

ESLP: Rozsudek ve věci Rusishvili proti Gruzii (stížnost č. 15269/13) ze dne 30. června 2022

Evropský soud pro lidská práva rozhodl šesti hlasy proti jednomu, že nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 písm. c) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z důvodu údajného omezení práva stěžovatele na přístup k obhájci podle vlastního výběru; a jednomyslně, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluva) z důvodu údajného omezení práva na připuštění důkazních návrhů obhajoby; a nedošlo ani k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu absence odůvodnění v rozsudku poroty.

ESLP však také jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 z důvodu vydání rozhodnutí bez odůvodnění, kterým bylo odvolání shledáno nepřipustné a bylo zamítnuto.

Věc se týkala obvinění z vraždy a nezákonného nákupu a držení střelných zbraní. Po střelbě v centru Tbilisi dne 17. října 2011 byl pan Rusishvili - stěžovatel převezen na policejní stanici k výslechu. Poté, co byl poučen o svých procesních právech se zdálo, že se odmítl pomoc advokáta. Advokát, kterého kontaktovala jeho rodina, se na policejní stanici dostavil krátce poté, ale nebylo mu umožněno se se stěžovatelem setkat. Stěžovatel se nakonec k vraždě přiznal o několik hodin později. Byl zatčen jako podezřelý z vraždy a nezákonného nákupu a držení střelných zbraní. Poté se stěžovatel zúčastnil rekonstrukce událostí a videozáznamu, v němž se k vraždě přiznal, poskytl podrobný popis událostí a uvedl jména svých spolupachatelů. Podle záznamů byla rekonstrukce provedena s jeho souhlasem. Záznam byl řádně podepsán stěžovatelem a advokátem, kterého vyšetřovatel pozval, aby se zúčastnil rekonstrukce a aby stěžovatele zastupoval. Během následného soudního řízení stěžovatel zastoupený 4 advokáty však protestoval, že je nevinný. Obhájci žádali, aby důkazy obžaloby byly prohlášeny za nepřipustné; uvedli, že během prvních hodin zadržení stěžovatele mu nebylo umožněno setkat se s advokátem a advokát, který byl přítomen při rekonstrukci průběhu trestného činu, nebyl ustanoven se souhlasem stěžovatele. Soud shledal tuto žádost jako nedůvodnou a zamítl ji. Soud odmítl také dva znalecké posudky, které konstatovaly, že žádného z podezřelých zachycených na videozáznamech nelze identifikovat jako stěžovatele. Stěžovatel stanul před porotou, která jej uznala vinným a odsoudila na 18 let. Stěžovatel podal odvolání, v němž si stěžoval, že rozhodnutí soudce o přípustnosti důkazů byla nezákonná a že mu byl odepřen přístup k důkazům. Dále mu bylo odepřeno právo, aby si zvolil sám svého obhájce v prvních hodinách zadržení a že státem jmenovaný obhájce byl ustanoven protiprávně. Stěžoval si rovněž, že rozsudek poroty neobsahoval žádné odůvodnění. Odvolání bylo zamítnuto.

ESLP shledal, že spravedlnost trestního řízení jako celku proti stěžovateli nebyla narušena a nedošlo k „nenapravitelnému“ poškození práv stěžovatele z důvodu

nepřítomnosti obhájce, kterého si sám zvolil, a to ve fázi prvních několika hodin jeho zadržení. Rovněž měl za to, že řízení týkající se přípustnosti důkazů nebylo nespravedlivé. Kromě toho bylo stěžovateli umožněno zvolit si mezi soudním řízením před soudem s porotou nebo soudcem z povolání. V průběhu celého řízení mu byly poskytnuty veškeré procesní záruky, které byly dostatečné k vyvážení absence odůvodnění v rozsudku poroty.

Soud měl však za to, že bylo povinností odvolacího soudu důkladně přezkoumat platnost a povahu tvrzení stěžovatele a obecněji posoudit způsob, jakým byly uplatněny příslušné procesní záruky, aby byla zajištěna spravedlnost procesu s porotou. Ačkoli je možné, že odvolací soud takovou kontrolu provedl, v jeho rozhodnutí nebylo vysvětleno, proč jsou tvrzení stěžovatele neopodstatněná a proč jeho odvolání nebylo vyhověno. ESLP považoval tuto situaci za obzvláště problematickou vzhledem k tomu, že jeho soudní proces byl jedním z prvních procesů s porotou po reformě trestního řádu v Gruzii v roce 2010.

Celé znění rozsudku v anglickém jazyce naleznete zde: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-218078>.

Odbor mezinárodních vztahů ČAK